

PAMFIL BILȚIU¹, MARIA BILȚIU², ROMANIA

Cuvinte cheie: vrăjitoare, vrajă, descântec, instrumentar magic, agenți magici, formule orale, practici magice, divinație, reintegrare.

Vrăjitoarea Nancsi și patrimoniul ei magic

(Rezumat)

Cercetarea noastră efectuată pe teren, repetitiv, pe bază de observație directă și interviu, este rezervată unei mari vrăjitoare din Baia Mare, care pare să fi fost ultima, care s-a făcut remarcată și cunoscută de un mare număr de clienți, datorită modului în care, prin vrăji din categorii diverse, putea „tomni tăte baiurile” și care se numea Pop Nastasia, zisă Nancsi (1880-1970?).

La începutul investigației am tratat tradiția vrăjitoriei la Baia Mare, cu rădăcini în Evul Mediu, când, între 1636-1724, s-au pronunțat peste 12 condamnări la moarte pentru vrăjitorie. Tot în partea de început am inserat date biografice despre baba-meșteră, precum și despre modalitățile prin care își atrăgea clienții, punând accent pe concepțiile sale despre farmece, vrăji și performarea lor. Am enumerat apoi, pe categorii, piesele de instrumentar magic folosite de vrăjitoare, precum și agenții magici utilizați. Am analizat apoi căile de acumulare a patrimoniului magic deținut de vrăjitoare, evidențiind calea tradiției, dar și invențiile acesteia.

Partea de investigație a cercetării noastre este rezervată patrimoniului magic al vrăjitoarei, pe care l-am analizat pe categorii, începând cu practicile de divinație, continuând apoi cu cele de schimbare și încheind cu cele de reintegrare. La fiecare categorie am tratat vrăjurile pe care le oficia baba Nancsi, punând accent, atât pe gestică ritualică, cât și pe formulele orale care însoțesc vrăjurile și farmecele.

---

¹ Baia Mare.

² Baia Mare.

Keywords: witch, magic, incantation, magic utensils, agents of magic, oral formula, magic practices, divination, reintegration.

NanCSI the Witch and Her Magical Patrimony

(Summary)

Our field research based on direct and repeated observations and interviews has been dedicated to a great witch living in Baia Mare. As it appears she was the last one to be known and remarked by a great number of clients due to the way in which she used different incantations to „fix the problems”. Her real name was Nastasia Pop (1880-1970?), known as NanCSI.

At the beginning of the investigation we dealt with the tradition of witchcraft in Baia Mare, with roots in the Middle Ages, when, between 1636-1724, there had been over twelve death sentences for witchcraft. Also at the beginning, we have inserted biographical data about the skillful old woman, about the means by which she attracted her clients, relying on incantations and magic and their performance. Then we have enumerated, categorizing them, the magic instruments the witch had used, as well as the magic agents. Then we have analyzed the means of accumulating the magic utensils the witch had owned, highlighting the traditional ways but also of her own inventions.

A part of the investigation of our research has been reserved to the witch's magical patrimony analyzing its different categories, beginning with the divination practices, continuing with those of change and ending with those of reintegration. With each category we treated the incantations old NanCSI had used, stressing both the ritual gestures as well as the oral formula accompanying the magic and incantations.

Vrăjitoarea Nancsi și patrimoniul ei magic

Vrăjitoria la Baia Mare are rădăcini îndepărtate în timp. Între 1636-1724 au avut loc cel puțin douăsprezece condamnări la moarte pentru vrăjitorie, prin ardere pe rug, decapitare sau spânzurare. (Pop-Curșeu, 2013: 122). La 1650, potrivit documentelor, orașul Baia Mare a plătit călăului plata arderii pe rug a vrăjitoarei Dorko. (File de cronică, I, 2016: 183). La 12 decembrie 1684 magistratul orașului Baia Mare a dat sentința de condamnare la moarte, în urma procesului vrăjitoarei Szasari Csontine. (File de cronică, I, 2016: 214).

(...) Pop Nastasia, pe numele ei de stare civilă, era ultima vrăjitoare profesionistă, din Baia Mare, posesoare a unui patrimoniu magic deosebit de bogat, rivalizând cu cele mai vestite vrăjitoare din Maramureș, precum Ana Herbil din Vadu Izei, Maramureșul Istoric. Pop Nastasia era venită de la țară, și se maghiarizase, ca să poată satisface un număr cât mai mare de clienți, inclusiv pe cei de etnie maghiară. Toată lumea i se adresa numai pe numele maghiarizat „Nancsi néni” (mătușa Nastasia). Susținea că are 103 ani, dar era abia trecută de 80, fiind născută aproximativ în 1880 și a murit prin 1970. Deși avea o proteză la un picior se deplasa cu ușurință noaptea la cimitir, unde oficia adesea practici magice și unde sărea peste morminte de șase, nouă sau douăsprezece ori, în acord cu mistică cifrei 3, generalizată în magia românească, vrăjitoarea punând mare accent pe necromanție. Era o femeie prietenoasă, mare meșteră în compoturi și dulcețuri de casă, cu care își atrăgea clienții, pe care îi servea cu aceste bunătăți înainte de convorbirea despre „baiurile” pentru care era căutată. Câștiga bine, iar cu banii adunați și-a făcut un ideal, în a boteza și cununa.

Vrăjitoarea Nancsi se considera atotștiutoare în magie. Când era întrebată dacă poate rezolva o solicitare sau alta, referitoare la o stare de boală, suferință fizică sau o presupusă vrajă aruncată asupra clientelor, le răspundea în ungurește „de hogy nem” (cum să nu), apoi exclama râzând „nu știi că ce nu poate face dracu’, poate face baba”. Baba Nancsi nu era o femeie secretoasă, decât față de femei. Când veneau la ea două sau mai multe femei deodată, rămânea cu ea doar cea pentru care oficia vraja, celelalte fiind trimise în bucătăria casei unde erau servite cu dulcețuri. Intervine aici sentimentul de teamă a vrăjitoarei pentru „furatul meseriei”.

În opinia ei, femeile erau cele care aruncau vrăji asupra altor femei sau asupra bărbaților, pe care le considera că erau „ale dracului, hunshute” (șmechere, viclene) și rele”. Nancsi ne-a informat că sunt „tăt feliu de bozgoane (vrăjuri, farmece) pă care baba meșteră care ști le poate arunca la alta și care îs dintre cele mai răle: făcătura, țâparea în moarte a dușmancei, legarea cununiilor, furarea drăguțului, despărțirea a doi drăguți ori a doi însurați, legarea puterii bărbatului, apoi țâparea de boli, că sunt bugăte babe care știu deochea și țâpa boli”. Considera că numărul lor este mare și că se află peste tot și ele cauzează „tăt feliu de baiuri”, din care cauză cine desface „baiurile tare multe trebuie să știe ca să le alunge”.

Baba Nancsi era o femeie respectată de cei din jurul ei pentru mărinimia care o caracteriza. Săracilor, mai ales, din categoria romilor, le dăruia bani și alimente, camera ei fiind mereu plină de tot felul de bunătăți primite de la clienți: slănină, cârnați, șuncă de porc etc., dar le dăruia uneori și păsări, de care avea curtea plină și care erau primite tot de la clienți. Își ajuta curent finii și nepoții, cărora le dăruia bani, alimente, păsări vii, porcei, le cumpăra și haine de sărbători. Bani pe care îi dădea împrumut, adesea nu-i mai cerea înapoi. Soțul ei, cărauș de lemne, câștiga și el bani frumoși.

Piese de instrumentar magic, pe care le posedea baba Nancsi, alcătuiau un bogat arsenal. Le ținea sub pat, învelite cu haine uzate, pe cele mai des utilizate, iar cele pe care le folosea mai rar erau ascunse în gura podului casei.

Cele mai multe piese de instrumentar magic făceau parte din categoria celor părăsite, pe care vrăjitoarea le considera „de haznă”, adică eficiente în vrăjurile oficiate. Cea mai bogată grupă de piese de instrumentar magic o constituie ustensilele de metal tăcioase, care asociază ritul metalului prelucrat, generalizat în magia românească și universală: topor, cuțit, foarfece, ac, andrele de croșetat, dar și alte categorii de obiecte de metal: lacăt, potcoavă părăsită, clește de la sobă, vătrai, perie cu dinți de metal pentru periat cânepa și lâna. O altă grupă de piese de instrumentar magic o alcătuiesc ustensilele casnice, precum piese de la războiul de țesut: sul, spată, ițe, fuștei, tălpici, fus, socală, dar și vârtelniță, apoi ustensilele de la cuptor încărcate cu energie magică, datorită asimilării magiei vetrei și focului: cociorvă, lopată, „mătăuz”. Din categoria ustensilelor casnice mai folosea sita și ciurul.

Obiectele care asociau magia pânzei și firului erau frecvent folosite de vrăjitoare, ca semne de la persoanele împotriva cărora arunca vrăjurile: cămașă bărbătească sau femească, gatii bărbătești, basma, batistă, batic. Acasă la ea am găsit multe cămași aduse de clienți și nerecuperate, despre care ne-a spus că erau ușor de procurat, prin furarea lor, de pe sfoara pe care erau puse la uscat. Mai folosea piaptăn părăsit, brăcinar luat de la mort, creangă pe care a cântat cucul, fire din pământul popii. Nancsi utiliza ca piese de instrumentar magic oala de făcut vrăjuri, mai rar folosită în magie. Era o oală de lut, cu gura largă, care avea pe întreaga suprafață găuri. Folosirea acesteia se datorează asocierii vasului de lut, celor trei elemente fundamentale în viața omului: apa, pământul și focul. În colecția de ceramică a artistului fotograf Iuliu Pop se păstrează un exemplar aflat în prezent la Muzeul de Istorie din Satu Mare.

Din categoria obiectelor arboricole, investite de omul din popor cu puteri magice, Nancsi folosea soc, rug cu spini, sânjer, crengi de la nouă feluri de arbori. Din categoria pieselor de instrumentar magic de proveniență animalieră, folosea piele de arici cu țepi, gâltan de lup, piele de șarpe năpârlit, coarne de berbec, lână de broască, pană de găină, dar și animale vii: cocoș, găină, de regulă neagră, cățel care încă nu a deschis ochii, pisoi. Din categoria alimentelor, de largă răspândire în magie, Nancsi folosea sare, piper, poprică (boia de ardei), boabe de grâu, fasole și porumb, pâine, cărbuni aprinși sau stinși. Agenții magici utilizați erau apa, aghiasma, tămâia, argintul viu, lutul luat din urma celei asupra căreia arunca vraja. Mai folosea „lucruri spurcate” (murdare): excremente de câine, de pisică, de om.

Anumiți agenți folosiți în vrăjurile oficiate erau preparați magic. Apa era neîncepută, luată din trei sau nouă izvoare, cu gura, de nouă ori, din jos în susul apei, uneori era descântată sau sfințită (aghiasmă). Sarea era și ea uneori sfințită sau descântată. Vrăjitoarea mai folosea roua strânsă de la mejdă, luată până în răsăritul soarelui, sau apa în care s-a scăldat mortul.

Locurile unde oficia vrăjitoarea practicile magice sunt cele de largă răspândire în magia românească: la mejdă, la cimitir, la cruci de drumuri, la cuptorul cu vatră, la gura sobei, la ape curgătoare, uneori unde se învâрте apa îndărăt (vârtejuri de apă sau ochiuri), în podul casei.

Ca și alte vrăjitoare, aceasta oficia practicile magice în corelație cu timpul magic. Prefera ora zero, timpul magic optim, după cântători, când duhurile malefice nu mai pot acționa, apoi la scăpătatul (asfințitul) soarelui și la răsăritul astrului zilei. Zilele pe care le considera optime pentru oficierea acestor vrăjuri erau marțea, joia și sâmbăta, zilele de dulce. Fiind superstițioasă, Nancsi prefera ziua de joi, deoarece considera că marțea are trei ceasuri rele. Nu era o vrăjitoare voiajoare, deoarece având proteză la un picior se deplasa greu, dar când era dusă cu mașina se deplasa la domiciliul solicitanților.

Clientele acestei vrăjitoare erau cele mai multe de la țară, din județul Maramureș, dar am întâlnit în timpul cercetărilor noastre clienți și cliente din județele Satu Mare, Bistrița-Năsăud, Cluj, Bihor, Suceava. Era căutată și de oameni din Dej, Gherla, Cluj, Satu Mare, Sighetu Marmăției, Vatra Dornei, Constanța etc. S-a făcut cunoscută în multe părți ale țării, clientele informându-se una de la alta. Așa cum ne-a spus, efectele vrăjurilor sale „o făcut să îm' margă hiriu' până departe”.

Patrimoniul magic al babei Nancsi a fost acumulat pe calea tradiției. În tinerețe, fiind foarte curioasă, a vizitat pe toate babele meștere de la țară, de care auzise, cele mai multe fiind în acel timp în Maramureșul Istoric, unde „nu era sat să nu aibă o bosconitoare”. Ca să le câștige încrederea se declara clientă și le dăruia compoturi și dulcețuri pentru a le îmbuna. Această pasiune culinară o moștenise de la bunica ei. Nu putem omite, făcând o comparație între repertoriul ei magic și al altor vrăjitoare, preocuparea ei pentru invenții proprii în materie de magie. Începuturile activității ei sunt la țară, nu ne amintim în care sat, dar ele intră într-o etapă nouă după mutarea la Baia Mare. Patrimoniul magic al acestei vrăjitoare s-a acumulat anevoie, cum mărturisește ea. „Di la una am învățat două, tri bozgoane, di la alta tri, patru și tăt așe până ce mi s-o strâns în cap bugăte.” Nancsi era înzestrată cu o memorie foarte bună. „Io am avut cap bun. Și cum am auzât on descântec și cum am văzut o vrajă, le-am și băgat în cap.”

Popularitatea vrăjitoarei s-a datorat, în primul rând, talentului său de a ghici în tarot, „datu' în cărț'.” La unul, din Țara Oașului, i-a ghicit că-l va lăsa soția și așa s-a și întâmplat. Am fost de față când unui colonel de armată i-a ghicit că îi va muri soția și l-a îndemnat să se ducă să se pregătească de înmormântare. Enervat colonelul a vrut s-o lovească, crezând că minte. L-am îndemnat să verifice. Dând un telefon a aflat că spălând rufe, s-a răsturnat căldarea clocotindă peste femeie și a murit. Unui client din Bistrița i-a ghicit că își va pierde toți banii. Soția lui i-a ascuns în doi saci cu grâu. Banii erau proveniți din vânzarea unui

teren. Mergând acasă, iar soția fiind plecată la rude, s-a dus cu sacii la moară și a măcinat și banii.

Vrăjitoarea, în concepția ei, avea pretenția că pe toate le poate „tomni și pune în ordine”. Așa cum arată cercetările, lumea satului tradițional este una rânduie. În această ordine misterioasă individul însuși trebuie să participe pentru a face propria rânduială. A-ți rostui viața înseamnă a avea viața în ordine. (Liiceanu, 1996: 72).

Patrimoniul magic al vrăjitoarei Nancsi se integrează armonios în repertoriul tradițional național, cu toate adaosurile inventive ale acesteia. Drept urmare, putem grupa patrimoniul magic al acesteia în clasificarea propusă de Aurora Liiceanu, care distinge: a). Practici divinatorii; b). Practici magice de integrare; c). Practici magice de schimbare; d). Practici magice de reintegrare. (Liiceanu, 1996: 72-86).

Convorbirea; foto: Pamfil Bilțiu

Practici magice divinatorii

În cadrul practicilor divinatorii, vrăjitoarea, înafara datului în cărți, învăța fetele de măritat cum să-și ghicească ursitul la Sfântul Andrei, Crăciun, Anul Nou și Bobotează, practicile magice fiind cele arhirăspândite în magie, asupra cărora nu insistăm, ele fiind cercetate de către noi în diferite lucrări³ de unde amintim o parte dintre acestea: ghicirea ursitului cu turta sărată la Sf. Andrei, ghicirea ursitului cu inel și apă de la nouă fântâni, ghicirea ursitului la cotețul porcului, ghicirea ursitului cu linguri în poală și ascultarea la fereastra unei case cu copii, ghicirea ursitului la Bobotează, cu vas cu apă și două oglinzi, ghicirea ursitului cu boți de aluat și pisică înfometată etc.

Pentru ghicirea norocului baba oficia „datu' în bobi”. Folosea douăsprezece boabe de fasole, tot atâtea de porumb și de grâu. Le amesteca și rostea următoarele formule orale:

Voi 36 de boabe,
Bine știț',
Bine să ghiciț', norocu' lui Ion.
Așè cum încolțât',
Așè de bine să ghiciț',
De i-a mere bine,
De i-a mere rău,
Să fie cum a vrè Dumnezeu.
De i-a mere bine, să-i pice tri boabe de mazăre,
De a avè bai, să-i pice boabe de mălai.

Apoi împărțea grăunțele în trei și-i dădea clientului să tragă boabe deoparte, cu ochii închiși. Și de-i pica fasole, va avea noroc, dacă-i pica mălai, îi va merge rău, dacă îi pica grâu, atunci va avea noroc că grâul este sfânt.

Vrăjitoarea putea citi mersul vremii prin calendarul de ceapă, la Anul Nou, „Zilele babelor”, care echivalau, în concepția ei, cu lunile anului și după semnele vremii exprimate în multe credințe. Cantitatea mare de bureți de prun, care se fac toamna, însemna iarnă grea. Mersul recoltei îl anticipa în culorile curcubeului, roșu însemnând grâu mult, verde iarbă bogată, roșu deschis mălai mult, galben bogăție în fructe. În concepția ei ploile din luna mai aduceau recoltă bună de mălai: „Dacă plouă-n mai, a fi mălai.”

---

³ Pamfil Bilțiu, *Fascinația magiei*, Editura Enesis, Baia Mare, 2001; Pamfil Bilțiu, *Studii de etnologie românească*, vol. II, București, Editura Saeculum I.O., 2003, Pamfil Bilțiu, *Folclor de pe valea Cosăului*, vol. II., Editura Eurotip, Baia Mare, 2012.

Alungarea duhurilor malefice; foto: Pamfil Bilțiu

Practici magice de schimbare

Vrăjitoarea Nanci oficia, deseori, practici magice de schimbare. Prin actele magice oficiate căuta să producă o schimbare a unei stări sau a unei situații în care se afla o persoană. Frecvent aceasta oficia practici prin care rupea o relație strânsă dintre doi parteneri, pentru a satisface dorința de răzbunare a unei alte fete care a fost părăsită de partener. În acest scop vrăjitoarea folosea o piesă pe care o considera că are o eficacitate magică maximă și care era „bățul cu care a despărțit un șarpe de o broască”. Pentru finalizarea acestei vrăji se deplasa la domiciliul partenerilor și cu bățul magic, scurtat și băgat pe mâneca hainei, spre a nu fi văzut de cei doi, trecea printre ei, rostind în gând formule orale de genul „Așe cum am despărțat cu bota asta șerpele de broască, așe să să despartă iștea doi și să nu mai steie veci laolaltă, atunci să să adune iștea doi când s-or aduna șarpele cu broasca”. Tot pentru săvârșirea despărțirii a doi parteneri, vrăjitoarea folosea gâltanul de lup, ascuns în sân și prefăcându-se că-și încheie cămașa, sufla în el de trei ori.

Pentru despărțirea a doi parteneri, ea folosea procedee multiple, uneori mizând pe efectul magic al unor alimente. Credea că este suficient să arunci poprică aspră și piper între doi parteneri, fără ca ei să observe, pentru ca cei doi să se despartă.

Vrăjitoarea putea stinge certurile dintre două dușmance, când ele erau mai aprinse și degenerau în scandaluri. În vraja efectuată în acest scop, aceasta folosea ca piese de instrumentar magic oala de făcut vrăjuri, coadă de mătură părăsită, pânză uzată, iar ca agent magic cărbuni aprinși. Oala era așezată în gura sobei, iar în momentul când se aprindea pânza, o învărtea cu coada măturii părăsitate în interiorul oalei, rostind formule orale: „Așe cum arde pânza și cărbunii, așe să ardă mânia di la Mărie și di la Ioană, ele să nu să mai sfădească și bine laolaltă să trăiască”. Am observat apoi cum baba a scos un lacăt mare, pe care l-a tot încuiat și descuiat, rostind formulele orale: ”Io nu-ncui lăcata, că încui gura femeilor care să sfădesc, lu’ Ioană și Mărie, / În veci să nu să sfădească, / Bine laolaltă să trăiască. / Să n-aibă stare și alinare, / Până mâna una cu alta or da / Și laolată s-or împăca.” Sunt puse, aici, să acționeze magia prin analogie, dar și forța distrugătoare a focului.

Lacătul este investit cu valențe magice. Este folosit în riturile de înmormântare pentru a opri șirul morților. Îl găsim și în magia închiderii gurii lupului. În obiceiurile agrare lacătul are darul de a închide pliscul păsărilor care strică semănăturile. (Evseev, 1998: 215).

Baba Nanci oficia și legarea însurătorii tinerilor, în care scop folosea două procedee. Cel mai dificil de îndeplinit era cel în care piesa de instrumentar magic folosită era brăcinarul unui mort. Vrăjitoarea instruia persoana care-și dorea să lege pe cineva ca să pună brăcinarul, fie sub pernă, fie între hainele pe care le poartă cel legat. Legarea putea să fie temporară, în care scop persoana care efectua vraja făcea pe brăcinar trei sau mai multe noduri. Operația era însoțită de formule orale: „Io nu-nnod brăcinaru’, că îl leg pă Vasile, să nu să mai însoare atâția ani câte noduri am făcut”.

Pentru legarea însurătorii se mai folosea apa mortului, rezultată de la scăldatul defunctului. Practica consta în stropitul celui legat cu acest agent magic. Practica era însoțită de formule orale: „Atunci să să-nsoare Gheorghe, când s-a însura mortu’ și atunci să să cunune, când s-a cununa mortu’.”

Apa moartă, în magia și mitologia românească, are proprietăți magice. Ea se bucură de o mare utilizare în magie. Așa cum arată cercetările, apa moartă este o apă murdară deoarece aparține diavolului. (Evseev, 1998: 31).

Pentru a schimba situația unui gospodar care nu putea vinde la târg, baba, care avea creanga pe care cântase cucul, tăia din ea o bucățică, pe care i-o dădea clientului, sfătuindu-l să meargă la târg, purtând-o cu el, și rostind formule orale de genul: „Așe să umble târgarii după mine, cum umblă cucu’ în pădure.” „Tăț’ târgarii la mine-or vini / De la mine-or târgui.”

Creanga pe care a cântat cucul este utilizată și în magia dragostei. Fetele o poartă în sân ca să fie îndrăgite de feciori așa cum îi îndrăgite cântecul lui. Cucului i se aduceau chiar ofrande rituale, ceea ce indică apartenența acestei păsări la cultul strămoșilor și străvechilor divinități ale naturii. (Evseev, 1998: 102).

Aruncarea fetei în ură era oficiată fie cu apa mortului, fie cu apa în care se fierbeau

ouăle pentru înroșit în sâmbăta Paștilor. Mai folosea fecale de pisică, câine sau de om. Acestea uscate, erau aruncate pe fata care era țâpată în ură.

Practici magice de reintegrare

Vrăjitoarea putea restabili potența bărbatului, despre care se credea că i-a fost legată prin vrăjuri. Unui bărbat din Cătina, județul Cluj, i-a dat să înnoade o peteică (plasă împletită în care se transportă oala cu mâncare caldă, la câmp), cu nouă noduri, pe care să o lege între picioare, apoi trecând o vale, să dezlege câte un nod și să întoarcă în apă câte o piatră, rostind formule orale: „Io nu dezleg peteica, că dezleg puterea mea, să vie de unde-i dusă și de unde-i pusă.”, „Io nu-ntorc pietrele din vale, / Că întorc puterea mea, / Să-mi vie-napoi, / Cum vine apa pă vale.” Practica asociază forța de constrângere a nodurilor, analogia și litolatria.

Litolatria – adorarea pietrelor sacre – este una din formele religiei arhaice, răspândită pe toate continentele lumii. Piatra e simbolul pământului, care se află în pântecul Terrei. În această ipostază mito-simbolică pietrele participă la procesele nașterii miraculoase a unor zei și eroi legendari. (Evseev, 1998: 366).

Pentru readucerea potenței bărbătești, pe un client l-a pus să urce un car țărănesc pe vârful unei șuri și să-l desfacă acolo, fără a vorbi cu nimeni. Carul semnifică forțele cosmice. Este vehicul al zeilor și al eroilor mitici, al lui Apollo și al Sfântului Ilie. Carul face legătura între două lumi, iar căruțașul este ambasadorul simbolic al lumii de dincolo. (Evseev, 1998: 68). Trebuie să subliniem că energia magică a căruței este transmisă de animalul de tracțiune, calul, care este animalul cel mai puternic mitologizat.

Baba Nancsi era mare meșteră în oficierea unor vrăjuri ce aparțin magiei negre. Avea pretenția că reușește cu ușurință trimiterea rivalei în moarte. În acest scop oficia două feluri de vrăjuri. Prima și cea pe care o folosea mai des avea la bază manevrarea urmei celei care era aruncată în moarte. Lua lut din urmele acesteia și confecționa o păpușă rituală, simulacru uman, pe care o îmbrăca, apoi o ducea în pădure, o pune în scorbura unui copac, apoi dimineața până în răsăritul soarelui se ducea la păpușă și o înțepa în inimă cu nouă ace. Acest ritual îl repeta nouă zile la rând. După moartea rivalei, soțul acesteia o lua de soție pe fosta parteneră, ea reintegrându-se astfel în vechea relație.

Tot pentru aruncarea rivalei în moarte, baba făcea pe „orândă cu broasca”. După ce descânta în nouă zile de joi, la fata care dorea moartea rivalei îi venea în curtea casei o broască, de regulă, cu pui. Sfătuită de vrăjitoare, ea omora broasca dar nu și puii ei. Alteori vrăjitoarea mai folosea un alt procedeu. Fata care își arunca în moarte rivala era pusă de vrăjitoare să prindă o broască din baltă, și să o coasă la gură și la fund. În ambele situații rivala murea iar bărbatul o lua de soție pe vechea parteneră.

Printre vrăjurile complexe oficiate era „desfăcutul de făcătură”, prin care vrăjitoarea înțelegea o boală gravă, care cuprindea tot corpul. Vraja prezintă asemuiuri cu cele oficiate în Maramureș de Ana Herbil din Vadu Izei. Vraja consta din trecerea bolnavei prin hamul

unui cal, practică însoțită de formulele orale:

Io nu petrec pă Anuța pân ham,
Că petrec tăte baiurile,
Tăte făcăturile,
Tăte muieturile,
De-aicea să vă duceț',
Că vă-ntorc io,
Cu sorocu' meu
Și cu-a lui Dumnezău.
Mereț' în codrii fără de umbră,
Unde picior de om nu umblă,
Acolo, să locuiț',
Acolo, să văcuiț'!

Apoi vrăjitoarea îmbrăca sulul de la războiul de țesut cu haine furate de la cea care era bănuită că ar fi aruncat vraja. Păpușa, simulacru uman, era bătută cu mătură părăsită, apoi era scoasă și trecută peste mejda vecinului. În timp ce se bătea păpușa, baba rostea formulele orale:

Voi duhuri rele,
Voi baiuri rele,
De-aici să vă duceț',
Că aici n-aveț' de dormit, pat,
Nici lingură de mâncat,
Anuța să rămâie mândră și curată,
Cum îi de Dumnezeu lăsată.

Apoi lua un topor, îl trecea prin gura unei cămăși furate de la presupusa vrăjitoare care a făcut vraja. În timp ce petrecea toporul de nouă ori, rostea formulele orale:

Io nu petrec toporu',
Că petrec tăte baiurile,
Tăte bozgoanele,
Să să-ntoarcă pă capu' cui le-o dat
Și pă capu' cui le-o aruncat.
Anuța să rămâie voioasă și sănătoasă,
Ca-n ceasu când s-o născut,
Ca-n ceasu când mă-sa o făcut.

Ultima secvență din vrajă era învârtitul îndărăt a unei vârtelnițe, din podul casei, pe

care se pune cămașa vrăjitoarei adverse. Când se rotește vârtelnița se rostesc formule orale:

Io nu-nvârtesc vârtelnița,
Că-nvârtesc muieturile și făcăturile,
De la Anuța să să ducă,
În codrii fără de umbră,
Unde picior de om nu umblă.

Baba oficia și practici magice destinate „vindecării de beție”. Piesa de instrumentar magic folosită era pielea de șarpe năpârlit, prin care strecura țuică, care apoi era dată soției bețivului, urmând să i-o dea lui sub formă de băutură obișnuită. Când vrăjitoarea strecura țuica prin pielea de șarpe năpârlit, rostea formule orale de genul: „Așe cum nu poate bè șepele, așe să nu poată bè nici Ion, cât a trăi și cât a vâcui”.

Pricepută era baba la scoaterea fetelor aruncate în ură. Pentru această practică folosea apă preparată magic, care era luată cu gura de trei ori, în trei marți și în trei vineri. Apoi era descântată și dată la clientă, care trebuia să se spele pe față și să o arunce peste cap, descântând:

Apă bună și curată,
Ca de Dumnezeu lăsată,
Am vinit cu bucurie,
Ca să mă rog ție,
Să mă scoți din ură țapată,
De ură de fată rămasă,
Cu mamă în casă,
Să fiu iară mândră și curată,
Ca de Dumnezeu lăsată.

Tot pentru scoatere din ură, vrăjitoarea își îndemna clientele să ia apă neîncepută de la vale, să pună în ea busuioc, planta norocului, să se spele de pe ea și să descânte:

Dimineață m-am sculat,
Pă obraz că m-am spălat,
Lui Dumnezău că m-am rugat,
Pă cărare m-am luat,
Pă cărarea necălcată,
Cu roua nescuturată,
La râu de mir,
Cu țarmure de grâu,
La râu de bărbânoc,
Cu țarmure de bosâioc.

În râu m-am uitat,
Urâtă m-am aflat,
Urâtă de tată,
Urâtă de mamă,
Urâtă de străini,
Urâtă de bătrâni,
Urâtă de tineri,
Urâtă de tătă lumea.
Mă uitai pă râu, în jos,
Nu văzui nimic,
Mă uitai pă râu, în sus,
Văzui trei surori,
Ale sfântului soare.
Cu picioarele juca,
Cu gura să săruta,
După soare să-nturna.
-Ce te cânt' crăiasă,
Crăiasă, jupâneasă?
-Nu mă cânt, nu mă dăulesc,
Nu-s crăiasă, nici făloasă,
Ci Ruzalea cè mândră și frumoasă,
Cu ochi de mure,
Cu spice de grâu în gură.
Săriț' coșnițe c...te,
Păstă case aruncate,
Că io vin floare-nflorită,
De la munte răsădită,
În fruntea danțului răsărită.”

Vrăjitoarea prin patrimoniul ei magic deosebit de bogat, făcea parte din categoria babelor-meștere, care prin exercițiu permanent, putea să satisfacă baiurile oricărei cliente care o solicita. Nefiind lacomă pe sume mari de bani, cum se solicită în zilele noastre de vrăjitoarele de etnie romă, a devenit foarte căutată și solicitată. Dacă avem în vedere cele mărturisite nouă, că se sprijină și pe puterea diavolească în oficierea anumitor practici magice și ținând cont de credințele legate de soarta vrăjitoarelor, baba Nancsi nu a murit în condiții obișnuite. Ea a sfârșit într-un șanț, lângă o pădure, întorcându-se de la un client. Prin iscusința ei a rivalizat cu marile vrăjitoare din Maramureș.

Bibliografie:

EVSEEV, Ivan - *Dicționar de magie, demonologie și mitologie românească*, Editura Amarcord, Timișoara, 1998.

FILE de cronică - *Ținuturile Chioar, Codru, Lăpuș, Maramureș*, Volumul I, Baia Mare, Biblioteca județeană „Petre Dulfu,” 2016.

LIICEANU, Aurora - *Povestea unei vrăjitoare*, București, Editura ALL, 1996.

POP-CURȘEU, Ioan - *Magie și vrăjitorie în cultura română. Istorie. Literatură. Mentalități*, București, Editura Cartea românească. Editura Polirom, Iași, 2013.

Îmbrăcarea sulului; foto: Pamfil Bilțiu